

Diana Lavinia Botău

Sucesiunea statelor la tratatele internaționale

*Teză de doctorat elaborată sub coordonarea științifică
a Prof. Univ. Dr. **Victor Duculescu***

Editura
Stamangiu
2024

CUPRINS

CAPITOLUL I. PROLEGOMENE	1
<i>Secțiunea 1. Argument</i>	1
<i>Secțiunea a 2-a. Noțiunea de succesiune în dreptul internațional public</i>	2
<i>Secțiunea a 3-a. Categori descriptive</i>	3
§1. Succesiune universală și succesiune parțială	4
§2. Tipologie generală – anexiune, cesiune, dezmembrare, secesiune	4
§3. Interogarea unei terminologii: identitate statală; continuitate statală; personalitate etatică distinctă	5
CAPITOLUL AL II-LEA. IPOTEZE SUCCESORALE	9
<i>Secțiunea 1. Propuneri ale doctrinei</i>	9
§1. Situații care implică problema succesiunii statelor	9
§2. Premisele algoritmului succesoral	11
<i>Secțiunea a 2-a. Mutații în structura teritorială a statelor</i>	13
§1. Asocierea statelor	13
1.1. Constituirea unor uniuni de state	14
1.2. Constituirea sau extinderea unui stat federal	18
§2. Cesiunea și anexiunea	20
2.1. Cesiunea și anexiunea parțială	21
2.2. Anexiunea unui stat întreg la teritoriul altui stat	25
2.3. Dezmembrarea statelor	30
2.3.1. Destrămarea și disoluția statelor	34
2.3.2. Secesiunea statală	39
2.3.2.1. Secesiunea revoluționară	40
2.3.2.2. Secesiunea graduală	41
<i>Secțiunea a 3-a. Restructurarea internă a statelor</i>	45
§1. Restructurarea politică și teritorială	45
1.1. Transformarea statului federal în stat unitar	47
1.2. Transformarea statului unitar în stat federal	48
§2. Modificări de ordin constituțional	50

§3. Cazul revoluțiilor sociale _____	51
<i>Secțiunea a 4-a. Sucesiunea statelor la organizațiile internaționale</i> _____	59
§1. Sucesiunea statelor și calitatea de membru în organizațiile internaționale _____	61
1.1. Cazul organizațiilor internaționale „de tip clasic” _____	62
1.2. Cazul organizațiilor internaționale „de tip dependent” _____	66
§2. Poziția noilor state față de documentele aprobate în cadrul organizației internaționale anterior dobândirii calității de membru _____	69
<i>Secțiunea a 5-a. Sucesiunea statelor care s-au format ca urmare a procesului de decolonizare</i> _____	73
§1. Scurtă retrospectivă istorică și politică a colonialismului și a luptei pentru autodeterminare _____	73
§2. Principalele teorii și tendințe exprimate de către doctrină în materia succesiunii la tratate a noilor state independente _____	79
§3. Practica internațională în materia succesiunii la tratate a statelor decolonizate _____	87
<i>Secțiunea a 6-a. Sucesiunea statelor la tratate în raport de natura convențiilor și a obligațiilor care decurg din acestea</i> _____	93
§1. Tratate-contracte _____	94
1.1. Tratate politice _____	95
1.2. Tratate nepolitice _____	96
1.2.1. Tratate localizate _____	96
1.2.1.1. Obligațiile „localizate de interes general” _____	98
1.2.1.2. Obligațiile „servitudinare” _____	99
1.2.1.3. Obligațiile „reale propriu-zise” _____	101
1.2.1.4. Obligațiile referitoare la delimitarea teritorială a statelor (tratatele de frontieră) _____	101
1.2.1.5. Tratatele referitoare la transporturi, pescuit și vânătoare _____	105
1.2.1.6. Convențiile aeriene, maritime și fluviale _____	105

1.2.2. Tratatate nelocalizate	106
1.2.2.1. Obligațiile „patrimoniale în sens restrâns”	107
1.2.2.2. Clauza națiunii celei mai favorizate	108
1.2.2.3. Tratatatele de ordin administrativ sau tehnic	108
§2. Tratatate cu caracter normativ	109
2.1. Tratatatele multilaterale de interes general	110
2.2. Tratatatele cu caracter normativ propriu-zise	111

CAPITOLUL AL III-LEA. CONVENȚIA DE LA VIENA CU PRIVIRE LA SUCCESIUNEA STATELOR LA TRATATELE INTERNAȚIONALE	119
<i>Secțiunea 1. Contextul și premisele codificării</i>	119
<i>Secțiunea a 2-a. Structura și conținutul Convenției de la Viena. Radiografie critică</i>	124
§1. Preambulul	124
§2. „Dispoziții generale” (Partea I, art. 1-14)	124
§3. „Sucesiunea privind o parte a teritoriului” (Partea a II-a, art. 15)	126
§4. „State noi independente” (Partea a III-a, art. 16-30)	127
§5. „Unificarea și separarea de state” (Partea a IV-a, art. 31-38)	135
§6. „Dispoziții diverse” (Partea a V-a, art. 39-40)	138
§7. „Reglementarea diferendelor” (Partea a VI-a, art. 41-45)	138
§8. „Dispoziții finale” (Partea a VII-a, art. 46-50)	139
<i>Secțiunea a 3-a. Reacții critice la adresa instrumentului de codificare</i>	139
<i>Secțiunea a 4-a. Premise alternative ale algoritmului succesoral</i>	141
§1. Interpretarea individuală a tratatelor în contextul principal al dreptului internațional general	141
§2. Reluarea principiilor fundamentale ale dreptului natural. <i>Pacta sunt servanda</i>	144
§3. Reevaluarea dreptului convențional al succesiunii la tratate	146

<i>Secțiunea a 5-a. Locul și rolul Convenției de la Viena în materia succesiunii la tratate</i>	147
---	-----

**CAPITOLUL AL IV-LEA. PROBLEME RECENTE
ALE SUCCESIUNII STATELOR LA TRATATELE
INTERNAȚIONALE**

INTERNAȚIONALE	153
<i>Secțiunea 1. Dezintegrarea Iugoslaviei</i>	153
<i>Secțiunea a 2-a. Dezintegrarea Cehoslovaciei</i>	159
<i>Secțiunea a 3-a. Dezintegrarea Uniunii Sovietice</i>	160
<i>Secțiunea a 4-a. Unificarea Germaniei</i>	167
<i>Secțiunea a 5-a. Unificarea republicilor Yemen</i>	169
<i>Secțiunea a 6-a. Fenomenul integrării europene</i>	169
§1. Locul și rolul tratatelor în procesul integrării europene	170
§2. Dreptul comunitar și ordinea juridică internațională	173
2.1. Incidența instituției succesiunii statelor la tratatele internaționale asupra raportului dintre ordinea juridică a statelor membre și cea comunitară	174
2.1.1. Influența fenomenului de integrare europeană asupra angajamentelor statelor membre, asumate anterior ori posterior aderării la Uniunea Europeană	176
2.1.1.1. Poziția statelor membre față de tratatele încheiate de către Uniunea Europeană anterior aderării lor	176
2.1.1.2. Situația tratatelor încheiate de către statele membre, în mod autonom, anterior aderării la Uniunea Europeană	177
2.1.2. Situația statelor asociate	180
§3. Aspecte concludive	182

CAPITOLUL AL V-LEA. SUCCESIUNEA STATELOR ȘI COMUNITATEA INTERNAȚIONALĂ. POZIȚIA STATELOR FAȚĂ DE APARIȚIA NOILOR SUBIECTE DE DREPT INTERNAȚIONAL _____	184
<i>Secțiunea 1. Recunoașterea unui guvern _____</i>	185
<i>Secțiunea a 2-a. Recunoașterea unui stat nou _____</i>	186
§1. Recunoașterea mutațiilor teritoriale și/sau a statelor formate în urma lor _____	188
1.1. Transferuri voluntare _____	189
1.2. Transferuri forțate _____	189
§2. Recunoașterea unui stat nou, desprins de sub puterea colonială _____	190
<i>Secțiunea a 3-a. Recunoaștere și discriminare _____</i>	192
<i>Secțiunea a 4-a. Practica internațională recentă _____</i>	194
<i>Secțiunea a 5-a. Practica statului român _____</i>	196
CAPITOLUL AL VI-LEA. ROMÂNIA ȘI PROBLEMA SUCCESIUNII LA TRATATE, ÎN CONFIGURAȚIA INTERNAȚIONALĂ ACTUALĂ _____	198
<i>Secțiunea 1. Argument _____</i>	198
<i>Secțiunea a 2-a. Revoluția din decembrie 1989 și consecințele sale asupra vechilor angajamente internaționale ale României _____</i>	199
<i>Secțiunea a 3-a. Atitudinea României privind mutațiile teritoriale recente și efectele acestora _____</i>	201
<i>Secțiunea a 4-a. Succesiunea statelor la tratatele internaționale – o soluție încă viabilă în problema Insulei Șerpilor _____</i>	202
§1. Preliminarii. Insula Șerpilor în contextul de ansamblu al relațiilor româno-ucrainene _____	202
§2. Insula Șerpilor – scurtă biografie _____	206
2.1. Dimensiunea valorică a Insulei Șerpilor _____	206
2.2. Retrospectivă istorică _____	208
§3. Insula Șerpilor în ansamblul tratatelor româno-sovietice pentru delimitarea platoului	

continental al Mării Negre și a zonei economice exclusive _____	214
§4. Insula Șerpilor în contextul tentativelor de fundamentare juridică a relațiilor româno-ucrainene ____	216
§5. Insula Șerpilor reflectată în instrumente juridice recente, care marchează relațiile dintre România și Ucraina ulterior Revoluției din 1989 și dezmembrării URSS-ului _____	220
5.1. Tratatul cu privire la relațiile de bună vecinătate și cooperare între România și Ucraina _____	220
5.1.1. Succinte elemente de conținut _____	220
5.1.2. Câteva note critice _____	222
5.2. Acordul adițional la Tratatul cu privire la relațiile de bună vecinătate și cooperare între România și Ucraina _____	228
5.2.1. Succinte elemente de conținut _____	228
5.2.2. Câteva note critice _____	229
5.3. Tratatul dintre România și Ucraina privind regimul frontierei de stat româno-ucrainene, colaborarea și asistența mutuală în probleme de frontieră _____	231
5.3.1. Succinte elemente de conținut _____	231
5.3.2. Câteva note critice _____	232
5.4. Acordul privind delimitarea platoului continental și a zonei economice exclusive a României și Ucrainei în Marea Neagră _____	235
§6. Poziția României în problema Insulei Șerpilor și a delimitării spațiilor marine _____	235
§7. În căutarea unei soluții _____	238
<i>Secțiunea a 5-a. Republica Moldova în spectrul teoretic și practic al succesiunii statelor</i> _____	241
§1. Preliminarii _____	241
§2. Republica Moldova și problema succesiunii statelor, raportat la fosta URSS _____	242
2.1. Fundamentul statalității Republicii Moldova _____	243
2.1.1. Ipoteza exercitării dreptului la autodeterminare ____	244

2.1.2. Ipoteza exercitării dreptului de secesiune	246
2.1.3. Poziția Rusiei	247
2.1.3.1. Reticența practică a Rusiei față de independența Republicii Moldova	247
2.1.3.2. Reticența teoretică a Rusiei, în legătură cu ideea constituirii statale a Republicii Moldova ca efect al exercitării dreptului la autodeterminare	249
2.2. Schița unei soluții	250
§3. Republica Moldova și problema succesiunii statelor, raportat la principiile și normele fundamentale ale dreptului internațional public	252
§4. Republica Moldova și problema succesiunii statelor, raportat la România	253
<i>Secțiunea a 6-a. Câteva considerații cu privire la tezaurul românesc de la Moscova</i>	255

CAPITOLUL AL VII-LEA. SCURTĂ ABORDARE A DREPTULUI INTERNAȚIONAL PUBLIC ȘI A PROBLEMEI SUCCESIUNII LA TRATATE DIN PERSPECTIVA TEORIEI JOCURILOR	258
---	------------

CONCLUZII	265
------------------	------------

BIBLIOGRAFIE	269
---------------------	------------

ANEXĂ. CONVENȚIA DE LA VIENA CU PRIVIRE LA SUCCESIUNEA STATELOR ÎN DOMENIUL TRATATELOR	293
---	------------